

De nya grundskollärarna

När lärarutbildningsutredningen (LUT 74) tillsattes 1974, var det många som frågade sig om det verkligen var nödvändigt med en ny, stor lärarutbildningsutredning efter så kort tid. Men med tanke på de tidigare skolreformerna var det på sätt och vis ett följdriktigt steg som däremot togs.

Den svenska grundskolan är inte bara tillkommen genom partipolitiskt kompromissande. Den är också sakligt sett en kompromiss mellan den gamla folkskolan och den gamla realskolan. Grundskolan skall tillgodose det dubbla kravet att förbereda för teoretiska gymnasiestudier och vara en allmänbildande bottenskola för alla ungdomar. Uppgiften är inte alldeles omöjlig men har avsevärt försvårats genom socialdemokratiens ideologiska blockering mot allt som liknar differentiering av högstadiet.

Även på lärarsidan kan grundskolan sägas vara något av en kompromiss. Då grundskolan infördes fick den övertaga den gamla folkskolans klasslärare för låg- och mellanstadiet och realskolans ämneslärare för högstadiet. Den tidigare urvalsskolans adjunkter och ämneslärare sattes alltså att undervisa i en odifferentierad skolform.

Häri ligger något – men bara en del – av förklaringen till högstadiets svårigheter. Ända fram till våra dagar har det funnits en grundläggande skillnad mellan klasslärares och ämneslärares allmänna inriktning. Klasslärares har valt att utbilda sig till lärare primärt för att få vara lärare. Ämneslärares däremot, har i regel först utbildat sig i ämnen som intresserat dem, och först därefter blivit lärare, ofta därför att studierna inte naturligen kunnat leda till något annat. På

det sättet har först realskolan och därefter grundskolan kommit att hysa ganska många lärare, som varit framstående kännare av sina ämnen men kanske inte alltid varit så lämpade att handskas med besvärliga elever. Sådana finns det som bekant gott om.

Lärarutbildningsutredningen har i sitt arbete utgått från att dagens skola kräver lärare med en betydligt vidare yrkesroll än tidigare. En grundskollärare idag kan inte bara vara förmedlare av ämneskunskaper. Han eller hon måste också ha förmåga och ett visst intresse för att klara av de problem av annan art som möter. Dagens ungdomar har mycket ofta instabila hemförhållanden och en ödesdigert brist på kontakter med vuxna. Många av dem växer därför upp utan fosteran i egentlig mening. De saknar vuxna omkring sig som kan fungera som förebilder och identifikationsobjekt. Med denna samhällsutveckling måste man försöka ge skolan en ökad roll. Lärarna får taga över en del av de uppgifter, som tidigare fullgjordes i hemmen.

Denna grundsyn på lärarrollen kommer till uttryck i det förslag om ny, enhetlig utbildning av grundskollärare, som lärarutbildningsutredningen nu har slutfört. De nya grundskollärarna skall i princip kunna undervisa över nuvarande stadi- och ämnesgränser. Grundutbildningen skall bestå av en basutbildning, som är gemensam för alla, följd av en specialiseringsdel. Genom basutbildningen skall den blivande läraren få kompetens att undervisa i ett av ämnena svenska och matematik i hela grundskolan. Den därefter följande specialiseringen kan inriktas mot antingen naturorienterande

ämnen eller samhällsorienterande ämnen eller moderna språk. Även specialisering inom ett praktiskt-estetiskt ämne eller mot undervisning i de lägre årskurserna skall finnas.

Den grundinställning som präglar förslaget är i allt väsentligt riktig. Genom att varje lärare kommer att undervisa i flera ämnen än nu, blir antalet lärare per klass på högstadiet mindre. Den bristande elevkännedom som följer med nuvarande ordning, där en lärare kan ha flera hundra elever att undervisa, har länge ansetts vara en viktig orsak till oron och disciplinsvårigheterna. Det är också positivt att hittillsvarande enläraresystem på mellanstadiet kommer att luckras upp. Genom de nya grundskolläraernas specialisering bör det bli möjligt att förbättra den skandalöst eftersatta undervisningen i naturvetenskap på mellanstadiet.

Däremot måste man sätta ett stort frågetecken för utredningens förslag till ämnesmässigt kursomfång. Enligt förslaget skall den blivande läraren med naturvetenskaplig specialisering få en total ämneskurs om 60 poäng (tre terminer). Den som skall undervisa i tex engelska och franska på högstadiet skall på motsvarande sätt ha endast tre terminers språkutbildning. Att eleverna i grundskolan skall undervisas av språklärare med så grunda språkkunskaper borde vara uteslutet. Här har intresset för att bredda lärarrollen fått gå ut över ämnesstudierna på ett sätt som inte kan försvaras. Det hjälper inte mycket att utredningen har lagt in

en kompletterande grundutbildning, avsedd att innebära fördjupning/specialisering, och som är tänkt att komma några år efter yrkesdebuten. Det blir i alla fall för klen beställt med ämneskunnandet.

Det har under några år varit en populär föreställning i skoldebatten att lärarnas ämneskunskaper blir mindre viktiga då undervisningsformerna görs friare. "Läraren skall inte behöva vara den stora auktoriteten, som kan allt, utan skall främst fungera som handledare", har det hetat.

Jo, minsann, om det inte är en lärares uppgift att vara auktoritet just på sitt område! Och det gäller i ännu högre grad om, som nu förordas av främst moderater och folkpartister, högstadiet görs om i riktning mot större individuell valfrihet för eleverna ifråga om ämneskurser.

Trots den ringa ämnesfördjupning, som LUT 74 föreslår, kommer man upp i en total utbildningstid på tre och ett halvt år. Det beror på att inte mindre än fyrtio poäng (två hela terminer) avsätts för praktisk-pedagogiska kurser, som inleder och avslutar utbildningen. Det är sannolikt att åtminstone den avslutande delen är väl motiverad och inte kan prutas ned. Men då måste man ta konsekvenserna och öka grundutbildningstiden, helst med ett helt år. Kostnaderna kan inte få ha någon avgörande betydelse, eftersom skolans behov av nya lärare i vilket fall som helst är begränsat under resten av seklet, och antalet lärarkandidater därför kommer att vara måttligt.